

WYSOKI PRZEDSTAWICIEL UNII
DO SPRAW ZAGRANICZNYCH I
POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA

Bruksela, dnia 8.5.2019 r.
JOIN(2019) 8 final

WSPÓLNE SPRAWOZDANIE DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Specjalny Region Administracyjny Hongkong: Sprawozdanie roczne za 2018 r.

WSPÓLNE SPRAWOZDANIE DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

SPECJALNY REGION ADMINISTRACYJNY HONGKONG: SPRAWOZDANIE ROCZNE ZA 2018 R.

Streszczenie

Od czasu przekazania Hongkongu Chińskiej Republice Ludowej (ChRL), które miało miejsce w 1997 r., Unia Europejska (UE) i jej państwa członkowskie uważnie obserwują zmiany polityczne i gospodarcze zachodzące w Specjalnym Regionie Administracyjnym (SRA) Hongkong, uwzględniając zasadę „jeden kraj, dwa systemy”. Zgodnie ze zobowiązaniem podjętym w 1997 r. wobec Parlamentu Europejskiego co roku sporządzane jest sprawozdanie na temat zmian zachodzących w Hongkongu. Niniejsze sprawozdanie jest dwudziestym pierwszym z kolei i obejmuje rok 2018. UE respektuje politykę „jednych Chin” oraz popiera zasadę „jeden kraj, dwa systemy” i jej egzekwowanie.

Rok 2018 był jednak pełen wyzwań dla Hongkongu. Rozwój sytuacji politycznej trzykrotnie skłonił rzecznika wysokiej przedstawiciel / wiceprzewodniczącej do wydania oświadczeń w następujących kwestiach: ograniczenia dotyczące biernego prawa wyborczego, zakazanie działalności partii politycznej oraz umotywowana politycznie odmowa przedłużenia wizy pracowniczej zagranicznego dziennikarza.

Większość aspektów zasady „jeden kraj, dwa systemy” nadal funkcjonuje prawidłowo. W ostatnim roku pojawiło się jednak więcej obaw związanych z erozją tej zasady, która jest fundamentem gospodarczego sukcesu Hongkongu. Obserwuje się wyraźnie negatywną tendencję w zakresie erozji praw obywatelskich i politycznych. Prowadzi ona do uzasadnionych obaw, czy wysoki poziom autonomii Hongkongu i jego atrakcyjność jako międzynarodowego centrum biznesowego będą się utrzymywały w długoterminowej perspektywie. Środowisko biznesu obserwuje te zmiany i w roku 2018 kilka izb handlowych wydało oświadczenia publiczne, w których wyraziły swoje obawy.

Wolność słowa oraz wolny dostęp do informacji są ogólnie przestrzegane w Hongkongu. W obszarze wolności słowa pojawiają się jednak bezprecedensowe wyzwania, szczególnie w odniesieniu do wrażliwych tematów politycznych.

Nadzwyczajnie duża liczba pytań i zaleceń skierowanych do Hongkongu podczas powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka w Chinach przeprowadzonego przez Organizację Narodów Zjednoczonych w listopadzie 2018 r. również odzwierciedla obawy społeczności międzynarodowej związane z przestrzeganiem praw obywatelskich i politycznych w Hongkongu w ostatnich latach. Tematem zaleceń dotyczących dalszych działań w ramach powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka była również poprawa ochrony innych praw człowieka, takich jak prawa pracowników migrujących, dzieci i osób LGBTI.

Pomimo wielu politycznie wrażliwych spraw ogólnie panowała praworządność, a sądy wykazywały niezależność i konsekwentnie przestrzegały zasady sprawiedliwości proceduralnej.

Praworządność, przejrzyste ramy prawne, bardzo niski poziom korupcji i wskaźnik przestępczości wraz ze skutecznie działającą administracją publiczną i niezależnym sądownictwem przyczyniały się do zachowania i wspierania korzystnego klimatu

inwestycyjnego, który stanowi podstawę sukcesu Hongkongu. Hongkong pozostał konkurencyjnym centrum międzynarodowego biznesu i finansów, jak również głównym światowym ośrodkiem współpracy gospodarczej z Chinami kontynentalnymi oraz ważnym ośrodkiem w regionie Azji i Pacyfiku. W Hongkongu działa ponad 2 200 przedsiębiorstw z UE, a około połowa z nich ma tu swoją regionalną siedzibę główną lub biuro regionalne.

W 2018 r. zainicjowano dwa duże projekty infrastrukturalne łączące Hongkong z częścią kontynentalną Chin: sieć kolei dużej prędkości łącząca Hongkong z siecią kolejową o długości 25 000 km w części kontynentalnej Chin oraz most łączący Hongkong, Zhuhai i Makau. Zarówno połączenie kolejowe, jak i most, poprawiły jakość sieci połączeń miast obszaru metropolitalnego Guangdong–Hongkong–Makau (ang. Greater Bay Area) i przyczynią się do większej integracji z częścią kontynentalną, oferując nowe możliwości i stwarzając nowe wyzwania.

UE zachęca Specjalny Region Administracyjny (SRA) Hongkong i rząd centralny do wznowienia reformy wyborczej zgodnie z ustawą zasadniczą i osiągnięcia porozumienia w sprawie systemu wyborczego, który będzie bardziej demokratyczny, sprawiedliwy, otwarty i przejrzysty, chociaż proces ten wydaje być się przeciągnięty na czas nieokreślony. Dzięki wprowadzeniu powszechnych wyborów rząd cieszyłby się większym poparciem społecznym i legitymacją, jeśli chodzi o osiągnięcie celów gospodarczych i rozwiązywanie kwestii społeczno-ekonomicznych.

Rozwój sytuacji politycznej

W 2018 r. miało miejsce wiele wydarzeń politycznych. Hongkong stanął w obliczu nowych wyzwań związanych z podstawowymi prawami i wolnościami, na przykład z biernym prawem wyborczym oraz z wolnością słowa i zrzeszania się. Rzecznik wydał trzy oświadczenia¹ w czasie krótszym niż rok, co było bezprecedensowe.

Przestrzeń dla opozycji politycznej w Hongkongu zmniejsza się. Kilku kandydatom opozycyjnym, łącznie z Agnes Chow i była posłanką Lau Siu-Lai, zabroniono kandydowania w wyborach uzupełniających do Rady Ustawodawczej ze względu na ich przynależność polityczną i poglądy. Te decyzje podjął przewodniczący wybrany przez Komisję Wyborczą, a następnie tych decyzji bronił rząd. Kwestionowano legalność i konstytucyjność środowisk prawniczych w Hongkongu. W grudniu obecnemu członkowi Rady Ustawodawczej Eddiemu Chu zabroniono kandydowania w wyborach do podmiotów reprezentujących obszary wiejskie ze względu na jego stanowisko polityczne.

Odrzuceni kandydaci mogą złożyć skargi wyborcze i poprosić o kontrolę sądową, ale może to potrwać kilka lat i w związku z tym nie jest skutecznym środkiem zaskarżenia. Bierne prawo wyborcze bez nieuzasadnionych ograniczeń jest zagwarantowane w prawie Hongkongu i w Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych, które Hongkong

¹ 1) [Oświadczenie z dnia 29 stycznia 2018 r. dotyczące decyzji zabraniającej Agnes Chow kandydowania w wyborach uzupełniających do Rady Ustawodawczej.](#)

2) [Oświadczenie z dnia 24 września 2018 r. dotyczące decyzji o zakazie działalności Partii Narodowej Hongkongu.](#)

3) [Oświadczenie z dnia 8 października 2018 r. dotyczące odmowy przedłużenia wizy dla zagranicznego dziennikarza w Hongkongu.](#)

ratyfikował. UE wzywa Specjalny Region Administracyjny (SRA) Hongkong do poszanowania tych praw.

Przez kilka ostatnich lat w Hongkongu wyłaniał się ruch na rzecz utrzymania niezależności terytorium, wzywający do samostanowienia lub nawet do niepodległości. Mimo że głosy proniepodległościowe mają bardzo ograniczone wsparcie w społeczeństwie i nie mają poparcia międzynarodowego, podnoszą one kwestię granicy między legalną wolnością słowa a wywrotowym podburzaniem. Należy je jeszcze wyjaśnić od strony prawnej. W ostatnim roku rząd Specjalnego Regionu Administracyjnego (SRA) Hongkong, zachęcony przez instytucje rządowe na szczeblu centralnym, przyjął nową politykę zerowej tolerancji wobec wszelkich wzmianek o „samostanowieniu” czy „niepodległości” ze względu na bezpieczeństwo narodowe i naruszenie ustawy zasadniczej.

W dniu 24 września sekretarz ds. bezpieczeństwa zakazał działalności lub kontynuowania działalności Partii Narodowej w Hongkongu (HKNP). Partia Narodowa w Hongkongu opowiadała się za niepodległością Hongkongu za pomocą pokojowych środków, na przykład przez rozdawanie ulotek, prowadzenie dyskusji publicznych, ciche demonstracje. Partia ta miała niewielu członków. Jest to pierwszy przypadek, gdy w Hongkongu została zakazana partia polityczna. Środowisko prawne Hongkongu zakwestionowało tę decyzję, twierdząc, że nie ma ona podstaw prawnych, jest nieproporcjonalna i niezgodna z międzynarodowym orzecznictwem w takich sprawach. Najprawdopodobniej decyzja ta będzie miała negatywny wpływ na wolność słowa i zrzeszania się, jak również na działalność polityczną.

W dniu 5 października rząd odmówił przedłużenia wizy pracowniczej Victorowi Malletowi, dziennikarzowi Financial Times Asia i wiceprzewodniczącemu klubu zagranicznych korespondentów. Mallet prowadził rozmowę z działaczem proniepodległościowym Chan Hotinem ze wspomnianej wyżej Partii Narodowej w Hongkongu w sierpniu, gdy działalność tej partii nie była jeszcze zakazana. W związku z brakiem wiarygodnego alternatywnego wytłumaczenia decyzja wydaje się być umotywowana politycznie. Taka presja na dziennikarzy jest bezprecedensowa w Hongkongu i budzi poważne obawy dotyczące wolności prasy. Pojawiają się coraz większe obawy, że dziennikarze stosują autocenzurę. Hongkong szczyci się tym, że jest otwartym międzynarodowym miastem, gdzie nie kwestionuje się wolności słowa, a wolność prasy i informacji jest w pełni przestrzegana. Ograniczenie pracy dziennikarzy, również dziennikarzy zagranicznych, bardzo zepsułoby reputację Hongkongu i jego wiarygodność jako ośrodka finansowego i biznesowego.

Ponadto w dniu 8 listopada Victorowi Malletowi odmówiono turystycznej wizy wjazdowej do Hongkongu. Był to drugi raz w okresie roku, gdy Hongkong odmówił wjazdu obywatelowi UE prawdopodobnie z powodów politycznych (pierwszy przypadek, w październiku 2017 r., dotyczył Benedicta Rogersa).

Sytuacja w zakresie **praworządności** jest nadal dość dobra, postępowania sądowe oraz sprawiedliwość proceduralna są w pełni przestrzegane. Niezależność sądów nie budzi wątpliwości. W ostatnich latach odnotowano szereg politycznie wrażliwych spraw, a niektóre z nich są nadal w toku². W kilku przypadkach w 2018 r. sąd najwyższej instancji uchylił kary pozbawienia wolności za udział w akcjach protestacyjnych. W grudniu sąd zniósł

² Przykładowo proces dziewięciu liderów Occupy Central, którym przedstawiono zarzut naruszania porządku publicznego i inne podobne zarzuty, zakończył się w grudniu; wyrok spodziewany jest w kwietniu 2019 r.

ograniczenia nałożone na popularny teren demonstracyjny przed siedzibą rządu (znany jako plac obywatelski), przypominając tym samym rządowi o znaczeniu wolności zgromadzeń.

Aktywne działania śledcze rządu i jego surowe stanowisko w sprawie przestępstw związanych z protestami, jak np. nielegalne zgromadzenia, wywołują już efekt mrozący na społeczeństwo obywatelskie, aktywistów politycznych, a w ostatecznym rozrachunku na proces demokratyczny.

Niektórzy politycy zakwestionowali rolę zagranicznych sędziów w sądach w Hongkongu, twierdząc, że mogą oni zagrażać bezpieczeństwu narodowemu. Szefowa rządu opowiedziała się stanowczo za obroną tej praktyki jako korzystnej dla praworządności w Hongkongu.

Wybory uzupełniające w celu zastąpienia pięciu spośród sześciu zdyskwalifikowanych parlamentarzystów odbyły się w dniach 11 marca i 25 listopada. Wybory odbyły się bez większych incydentów. Zwolennicy większej demokratyzacji odzyskali tylko dwa mandaty. Prorządowi parlamentarzyści zachowali kontrolę nad ustawodawstwem.

Kontrowersyjne porozumienie w sprawie współużytkowania dworca kolejowego kolei dużej prędkości zostało zatwierdzone przez Radę Ustawodawczą i weszło w życie w 2018 r. Połączenie kolejowe dużej prędkości z Chinami zaczęło funkcjonować we wrześniu 2018 r. Kolej poprawi łączność między Hongkongiem a Chinami, ale samo porozumienie w sprawie współużytkowania dworca kolejowego jest kontrowersyjne. Część kontynentalna Chin otrzymała jurysdykcję wyłączną nad wyznaczonym terytorium Specjalnego Regionu Administracyjnego, nazywanym kontynentalnym terenem portowym (ang. Mainland Port Area). W ramach kilku kontroli sądowych zakwestionowano legalność porozumienia w sprawie współużytkowania dworca kolejowego i jego zgodność z zasadą „jeden kraj, dwa systemy” oraz przepisami ustawy zasadniczej. W dniu 12 grudnia sąd pierwszej instancji orzekł, że porozumienie jest zgodne z konstytucją i może nadal być stosowane; orzeczenie to zostanie prawdopodobnie zaskarżone.

Konsulowie generalni państw członkowskich UE w Hongkongu zostali formalnie powiadomieni o nowych uzgodnieniach dotyczących pomocy i ochrony konsularnej na kontynentalnym terenie portowym dopiero w dniu 3 kwietnia 2019 r.³

W 2017 r. Gui Minhai, szwedzki obywatel i ostatni z „zaginionych księgarzy” (których przypadki nie zostały jeszcze wyjaśnione w zadowalający sposób), został wypuszczony przez władze kontynentalnych Chin po jego zniknięciu w 2015 r. W styczniu 2018 r. zatrzymano go jednak ponownie. W dniu 24 stycznia 2018 r. rzecznik wysokiej przedstawiciel / wiceprzewodniczącej wydał oświadczenie⁴, w którym zażądał natychmiastowego uwolnienia. Gui Minhai pozostaje w areszcie. Przedstawiciele UE wysokiego szczebla poruszali tę sprawę wielokrotnie w rozmowach w chińskich władzami.

Równość szans, równe prawa i wolności

³ W dniu 31 stycznia 2019 r. Ministerstwo Spraw Zagranicznych Chińskiej Republiki Ludowej wysłało notę werbalną do ambasad państw członkowskich w Pekinie, informując ich o nowych postanowieniach.

⁴ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/38678/Statement%20on%20the%20detention%20of%20Gui%20Minhai.

Hongkong cieszy się wysokim poziomem wolności. Wolność słowa, wolność mediów i wolny dostęp do informacji zgodnie z zasadą „jeden kraj, dwa systemy” są niezbędnymi elementami silnej pozycji i sukcesu Hongkongu jako światowego centrum biznesowego.

Mimo że **media** nadal cieszą się wysokim poziomem wolności, od kilku ostatnich lat piętrzą się problemy. W 2018 r. organizacja Reporterzy bez Granic, będąca strażnikiem wolności prasy na świecie, umieściła Hongkong na 70 ze 180 miejsc i podkreśliła zwiększającą się ingerencję chińskich władz w media. W sprawozdaniu rocznym za 2018 r. Stowarzyszenie Dziennikarzy w Hongkongu stwierdziło, że większość dziennikarzy uznała stan wolności prasy za gorszy niż w 2017 r. Najbardziej szkodliwą kwestią dla wolności prasy była decyzja rządu Hongkongu o braku przedłużenia wizy pracowniczej redaktorowi Financial Times Asia (zob. powyżej).

Wskazuje się na coraz częstsza autocenzurę, której przykładem jest decyzja centrum sztuki, aby odwołać udział zmuszonego do emigracji pisarza Ma Jiana na festiwalu literackim ze względu na jego poglądy polityczne. Mimo że centrum zmieniło swoją decyzję, incydent ten jest przejawem nowych ograniczeń i autocenzury, które mogą być szkodliwe dla wolności słowa.

Wobec braku odpowiednich ram prawnych, które precyzowałyby ograniczenia, niektóre tematy polityczne, a przede wszystkim samostanowienie i niepodległość, stają się tematami tabu. To również stało się tematem dyskusji akademickich. W zasadzie w Hongkongu nadal zachowywana jest wolność akademicka, jednak pojawiają się jasne sygnały o wkraczaniu polityki na kampusy uniwersyteckie.

Podczas **powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka** w Chinach przeprowadzonego przez ONZ w listopadzie 2018 r. poświęcono Hongkongowi bezprecedensową uwagę. Dwanaście krajów wykorzystało powszechny okresowy przegląd praw człowieka do podkreślenia obaw w odniesieniu do przestrzegania praw człowieka w Hongkongu. Pytania/zalecenia dotyczące: (i) wdrażania zasady „jeden kraj, dwa systemy”; (ii) sprawy Gui Minhaia; (iii) wyzwań dotyczących wolności słowa, prasy i zrzeszania się; (iv) praw osób LGBTI, pracowników migrujących i dzieci. Pięć państw członkowskich UE zadało pytanie lub przedstawiło zalecenie dla Hongkongu. Duża grupa organizacji pozarządowych w Hongkongu utworzyła koalicję w ramach przygotowań do powszechnego okresowego przeglądu praw człowieka w celu skutecznego podnoszenia problematycznych kwestii.

Jeśli chodzi o **prawa LGBTI**, Hongkong nie ma kompleksowej ustawy antydyskryminacyjnej, która obejmowałaby dyskryminację ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową. Trzy istotne sprawy sądowe dotyczące równości osób LGBTI w 2018 r. mogą jednak stanowić podstawę dla takiej ustawy. W dniu 4 lipca sąd najwyższej instancji orzekł, że władze imigracyjne muszą przyznać partnerom tej samej płci wizy dla małżonków. Dwie inne sprawy są nadal w toku.

Problemem jest nadal handel ludźmi. W ostatnich latach rząd Hongkongu zintensyfikował starania na rzecz rozwiązania tego problemu, a mianowicie przyjął niedawno plan działania w tej kwestii.

W marcu 2018 r. międzyprezydialny/departamentalny komitet sterujący wysokiego szczebla, któremu przewodniczy główny sekretarz administracji Hongkongu, zatwierdził plan działania na rzecz zwalczania handlu ludźmi i poprawy ochrony zagranicznych pracowników domowych w Hongkongu. Plan zawiera pakiet środków, które obejmują identyfikację ofiar,

ochronę i wsparcie, prowadzenie postępowania przygotowawczego i postępowania egzekucyjnego, kwestie ścigania przestępstw i zapobiegania im, jak również partnerstwo z różnymi zainteresowanymi stronami. Plan działania jest pożądanym krokiem, ale nie może zastąpić kompleksowych ram prawnych.

UE jest skłonna do kontynuowania współpracy z Hongkongiem w celu zwalczania handlu ludźmi. W 2018 r. biuro UE we współpracy z biurem sekretarza ds. bezpieczeństwa Hongkongu zorganizowało trzecie warsztaty na temat zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania go oraz ochrony jego ofiar.

Pracownicy domowi będący cudzoziemcami, których w Hongkongu jest około 370 000, dalej borykali się z brakiem odpowiedniej ochrony pracy i ochrony socjalnej. Obawy budzą w szczególności dwa obowiązujące przepisy, a mianowicie wymóg zamieszkiwania w miejscu pracy i zasada „dwóch tygodni”, zgodnie z którą pracownicy domowi będący cudzoziemcami muszą znaleźć pracę w ciągu dwóch tygodni od momentu wygaśnięcia ich umowy, gdyż w przeciwnym razie czeka ich deportacja. Rząd podjął kroki w celu stawienia czoła przymusowemu „odpracowywaniu długu” i nadużyciom ze strony agencji pośrednictwa pracy. Wyżej wspomniany plan działania na rzecz zwalczania handlu ludźmi i poprawy ochrony zagranicznych pracowników domowych powinien stanowić ramy dla rozwiązania kwestii praw zagranicznych pracowników domowych. Przykładowo w grudniu 2018 r. Departament Pracy utworzył gorącą linię w celu zapewnienia wsparcia zagranicznym pracownikom domowym w zakresie ich praw i obowiązków związanych z zatrudnieniem, próśb o pomoc i skarg. Gorąca linia działa przez 24 godziny na dobę. Dostępne są również usługi w zakresie tłumaczeń ustnych.

Ubóstwo i nierówność społeczna: pomimo dobrobytu i znacznej nadwyżki budżetowej w Hongkongu rządowa Komisja ds. Ubóstwa zaklasyfikowała jako żyjących w ubóstwie około 1,37 mln mieszkańców, czyli jednego na pięciu. Przez ostatnie 10 lat liczba osób żyjących w ubóstwie stale rośnie, podobnie jak liczba osób bardzo bogatych. W rezultacie Hongkong jest jednym z miast charakteryzujących się największą nierównością społeczną na świecie (jak pokazuje współczynnik Giniego). Rozdziłek ten powiększa się – najbogatsze 10 % gospodarstw domowych zarabia 44 razy tyle co najbiedniejsze 10 %.

System antykorupcyjny nadal jest skuteczny i odporny. Hongkong cieszy się bardzo wysokimi standardami przejrzystości i środków antykorupcyjnych. Zarówno władze, jak i przywódcy polityczni i wiodące przedsiębiorstwa, rozumieją, że przejrzystość ma podstawowe znaczenie dla Hongkongu w utrzymywaniu silnej pozycji jako międzynarodowego centrum biznesowego.

Stosunki między Hongkongiem a Chinami kontynentalnymi

Dzięki inicjatywom takim jak utworzenie obszaru metropolitalnego Guangdong–Hongkong–Makau, „Jeden pas, jeden szlak”, koleje dużej prędkości, nowy most i wiele innych inicjatyw gospodarczych i społecznych Hongkong jest bardziej zaangażowany w krajowy rozwój Chińskiej Republiki Ludowej. Wydaje się, że po 19. Kongresie Komunistycznej Partii Chin w 2017 r. pojawiło się nowe rozumienie zasady „jeden kraj, dwa systemy”, wysokiego poziomu autonomii Hongkongu i zasady „Hongkong administrowany przez obywateli Hongkongu”. Pojęcia „całościowej jurysdykcji” i „współdzielenia sprawowania rządów” wraz z większym naciskiem na „czerwone linie” w odniesieniu do bezpieczeństwa narodowego i integralności terytorialnej wywołują u części społeczeństwa Hongkongu obawy o przeszłość.

Chiński dokument programowy o Unii Europejskiej opublikowany w dniu 18 grudnia 2018 r. stanowi, że centralny rząd Chin wspiera rządy Specjalnego Regionu Administracyjnego (SRA) Hongkong i Specjalnego Regionu Administracyjnego (SRA) Makau i zachęca je do rozwijania wzajemnej korzystnej i przyjaznej współpracy w takich dziedzinach jak gospodarka, handel, kultura i turystyka z Unią Europejską i jej państwami członkowskimi zgodnie z zasadą „jeden kraj, dwa systemy” i postanowieniami ustaw zasadniczych tych dwóch regionów. Biorąc pod uwagę fakt, że Hongkong i Makau są specjalnymi regionami administracyjnymi Chin, ich sprawy należą do spraw wewnętrznych i Unia Europejska nie może w nie ingerować.

Powracają napięcia pomiędzy obywatelami Hongkongu a gośćmi z części kontynentalnej Chin, co prowadzi do protestów, na przykład w następstwie napływu turystów z części kontynentalnej po otwarciu mostu łączącego Hongkong, Zhuhai i Makau. We wrześniu wysłano ponad 400 umundurowanych żołnierzy Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej do parku krajobrazowego w Hongkongu, aby pomóc w usunięciu drzew powalonych podczas tajfunu. Prodemokratyczni posłowie i część społeczeństwa Hongkongu wyrazili zaniepokojenie w związku z tą akcją jako kolejnym przejawem erozji zasady „jeden kraj, dwa systemy”.

Zmiany gospodarcze

Na poziomie makroekonomicznym zmniejsza się dynamika gospodarcza. Podstawy gospodarcze Hongkongu są nadal solidne. Na rynku pracy nadal występuje pełne zatrudnienie, a stopa bezrobocia w ostatnim kwartale 2018 r. wynosiła 2,8 %, co jest wartością najniższą od ponad 20 lat. Nacisk inflacyjny pozostał na umiarkowanym poziomie. Bazowa inflacja cen konsumpcyjnych wyniosła w 2018 r. 2,4 %.

Mimo to dynamika gospodarcza wyraźnie zwolniła w ciągu roku. W 2018 r. gospodarka wzrosła o 3 % (w porównaniu do 3,8 % w 2017 r.), przy czym w pierwszym kwartale tego roku zarejestrowano stopniowy spadek z 4,6 % do zaledwie 1,2 % w czwartym kwartale. Ta zmiana odzwierciedla głównie trwające spowolnienie w Chinach kontynentalnych w połączeniu ze skutkami eskalacji wojny handlowej między USA a Chinami. Oba czynniki niekorzystnie wpływają na sektor zagraniczny oraz na zaufanie przedsiębiorstw i konsumentów. Dynamika sprzedaży detalicznej wyraźnie zmalała, handel zagraniczny towarami osiągnął na koniec roku wartość ujemną, a w drugiej połowie roku nastąpiło ochłodzenie na rynku mieszkaniowym. Rynek akcji notował straty przez większość 2018 r., ale na początku 2019 r. nastąpiło ożywienie.

Inicjatywy rządowe na rzecz rozwoju gospodarczego: W swoim orędziu politycznym w 2018 r. szefowa rządu Carrie Lam ponowiła zobowiązanie rządu na rzecz zróżnicowanej gospodarki, zapowiadając dalsze znaczące finansowanie badań naukowych, a zarazem przyspieszenie reindustrializacji (dotowanie inteligentnych zakładów produkcyjnych), wspieranie transferu technologii i wdrażanie proinnowacyjnych strategii udzielania zamówień rządowych. Rząd jest zdeterminowany, aby poprawić status Hongkongu jako centrum międzynarodowego handlu poprzez podpisywanie większej liczby umów dwustronnych i wielostronnych. Uważa się, że uczestnictwo w chińskiej inicjatywie „Jeden pas i jeden szlak” i rozwój obszaru metropolitalnego Guangdong–Hongkong–Makau oferują możliwości nadania gospodarce nowego bodźca.

Rynek nieruchomości i mieszkalnictwo: Dzięki niskim stopom procentowym, nadmiarowej płynności, dużemu popytowi ze strony inwestorów oraz ograniczonej podaży obrotu na rynku

nieruchomości w 2018 r. osiągnęły rekordowe poziomy. W porównaniu z 2017 r. w pierwszych dziewięciu miesiącach roku szczególnie duży wzrost cen (o 14 %) odnotowano w przypadku prywatnych nieruchomości mieszkalnych. Tym samym Hongkong stał się jednym z najdroższych rynków mieszkaniowych świata. Rynek nieruchomości uległ zahamowaniu na koniec roku, równoważąc tym samym cały wzrost z 2018 r. Niemniej jednak Hongkong pozostaje w skali globalnej najmniej przystępnym cenowo ośrodkiem miejskim dla nabywców nieruchomości. Aby zapewnić większą przystępność cenową mieszkań dla nowych nabywców, mieszkania w nowych budynkach są średnio coraz mniejsze. Ponieważ ceny zakupu i wynajmu nieruchomości mieszkaniowych nadal rosły, popyt na lokale socjalne był rekordowo wysoki. Średni czas oczekiwania na publiczny wynajem mieszkań wydłużył się do 5,3 lat.

W 2018 r. władze Hongkongu wprowadziły szereg inicjatyw, mających na celu poprawę sytuacji i zwiększenie podaży mieszkań. Między innymi są to: restrukturyzacja nieruchomości, zmiana terenów przeznaczonych na prywatne mieszkalnictwo na mieszkalnictwo publiczne i wprowadzenie specjalnej stawki na wolne bezpośrednie prywatne jednostki mieszkalne.

Międzynarodowe działalności gospodarcze wskazują wysokie ceny nieruchomości jako główną przyczynę utraty konkurencyjności i atrakcyjności Hongkongu.

Polityka ochrony środowiska: Ochrona środowiska pozostaje znaczącym wyzwaniem dla Hongkongu. Dopiero niedawno zwróciła ona polityczną uwagę. W tegorocznym orędziu politycznym wspomniano o zanieczyszczeniu powietrza tylko w odniesieniu do ruchu drogowego, a zapowiedziane środki skupiają się wyłącznie na ograniczeniu koncentracji ruchu drogowego głównych czynników zanieczyszczenia powietrza. W celu poprawienia gospodarowania odpadami, co stanowi znaczne i pilne wyzwanie, zaproponowano system pobierania opłat za odpady stałe. Rząd zapowiedział również pewne środki, mające na celu ograniczenie odpadów z tworzyw sztucznych, chociaż dotyczy to jedynie pomieszczeń rządowych. Aby wesprzeć rozwój energii ze źródeł odnawialnych, rząd wdrożył system taryfy gwarantowanej, zapowiedział uruchomienie dużych projektów dotyczących energii ze źródeł odnawialnych oraz planuje zmniejszyć ograniczenia instalacji systemów fotowoltaicznych.

Badania, rozwój i innowacje: Szefowa rządu Carrie Lam w swoim orędziu politycznym w 2018 r. zadeklarowała rozwój Hongkongu jako międzynarodowego ośrodka innowacji i technologii, określając szereg środków w celu pobudzenia rozwoju w dziedzinie innowacji i technologii oraz w przemyśle kreatywnym. Rząd ustalił również cel podwojenia wydatków na badania i rozwój jako procent PKB z 0,73 % na 1,5 %. W orędziu politycznym z 2018 r. odnowiono zobowiązanie do realizacji tych celów oraz zapowiedziano dodatkowe fundusze na badania i rozwój, jak również na reindustrializację i transfer technologii. Jednakże podejście do innowacji koncentruje się wyłącznie na postępie technologicznym i skorzystałby z bardziej całościowego i zintegrowanego podejścia.

Stosunki gospodarcze z Chinami kontynentalnymi

Hongkong jest ważnym składem dla towarów tranzytowych dla części kontynentalnej Chin: w 2018 r. 57 % ponownego wywozu z Hongkongu pochodziło z Chin kontynentalnych, a 55 % było przeznaczonych do Chin kontynentalnych.

Hongkong jest największym źródłem bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Chinach, jak również głównym odbiorcą chińskiego odpływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Do

końca 2018 r. 46,3 % wszystkich finansowanych za granicą projektów zatwierdzonych w Chinach kontynentalnych było połączonych z interesami Hongkongu. Z kolei do końca 2017 r. papiery wartościowe chińskich bezpośrednich inwestycji zagranicznych wyniosła 981 mld USD lub 54,2 % całkowitego odpływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Nieznaczna część inwestycji to inwestycje w technologię: Hongkong był siódmym największym źródłem importu technologii do Chin o wartości 879 mln USD, co daje 2,9 % całości (dane z 2016 r.).

Hongkong jest jednym z kluczowych centrów pozyskiwania kapitału na obszarach morskich dla chińskich przedsiębiorstw. Według stanu na grudzień 2018 r. 1137 przedsiębiorstw w części kontynentalnej Chin ma całkowitą kapitalizację rynkową wynoszącą ok. 2,6 bln USD lub 68 % całkowitego udziału rynkowego.

Hongkong rozwinął stosunki z częścią kontynentalną Chin w ramach umowy o wszechstronnym partnerstwie Chin i Hongkongu (CEPA). W dniu 14 grudnia 2018 r. Hongkong i Chiny podpisały **Umowę w sprawie obrotu towarowego w ramach CEPA**. Od dnia 1 stycznia 2019 r. towary z Hongkongu importowane do części kontynentalnej Chin będą miały zerową stawkę celną. Nowe porozumienie wprowadza również dalsze zobowiązania mające na celu ułatwienie handlu z częścią kontynentalną Chin i stanowi nowy rozdział dotyczące przede wszystkim środków ułatwiających handel w obszarze metropolitalnym. W ramach CEPA zapowiedziano również dwa nowe środki w zakresie **handlu usługami**, które wejdą w życie w dniu 1 marca 2019 r.

Obszar metropolitalny Guangdong–Hongkong–Makau (ang. Greater Bay Area) jest nadal wyraźnie rozwijany. W lutym 2019 r. opublikowano ostatecznie długo wyczekiwany plan działania na rzecz obszaru metropolitalnego, w którym zidentyfikowano Hongkong jako jedno z czterech najważniejszych miast regionu (razem z Shenzhenem, Kantonem i Makau). Hongkong będzie odgrywał kluczową rolę w rozwoju obszaru metropolitalnego dzięki: konsolidacji swojej pozycji jako międzynarodowego centrum usług finansowych, transportowych i handlowych; zapewnieniu sobie uznania jako centrum międzynarodowych usług prawnych i rozstrzygania sporów; umocnieniu jego statusu globalnego centrum finansowego offshore dla transakcji w renminbi oraz rozwojowi innowacji i technologii. Zakończono niektóre imponujące projekty infrastrukturalne łączące miasta obszaru metropolitalnego. W 2018 r. otwarto połączenie kolei dużych prędkości z Chinami kontynentalnymi oraz 55-kilometrowy most łączący Hongkong, Zhuhai i Makau – najdłuższy most morski na świecie.

Polityka handlowa

W listopadzie 2018 r. Hongkong został poddany **przeoglądowi polityki handlowej** przeprowadzonemu przez Światową Organizację Handlu. Jednogłośnie uznano, że Hongkong jest nadal jedną z najbardziej otwartych i liberalnych gospodarek na świecie, w niektórych przypadkach osiągającą najwyższe miejsca w światowych wskaźnikach wolności gospodarczej, konkurencyjności i łatwości prowadzenia działalności. Klimat inwestycyjny przyjazny dla działalności gospodarczej, korzystna lokalizacja, doświadczeni dostawcy usług, praworządność, sprzyjające otoczenie regulacyjne i wyjątkowa pozycja w ramach zasady „jeden kraj, dwa systemy” były postrzegane jako źródło sukcesu Hongkongu i klucz do jego konkurencyjności w przyszłości.

Hongkong dąży do zawarcia kolejnych umów o wolnym handlu i umów inwestycyjnych; **w ciągu ostatnich 18 miesięcy zawarł aż pięć umów o wolnym handlu, co jest**

rekordowym osiągnięciem. W czerwcu 2018 r. Hongkong podpisał umowę o wolnym handlu z Gruzją, a w listopadzie zakończył negocjacje z Malediwami i Australią. Hongkong zakończył negocjacje w sprawie sześciu **umów w sprawie wzajemnego popierania i ochrony inwestycji**, które obecnie oczekują na podpisanie (Australia, Bahrajn, Malediwy, Meksyk, Mjanma i Zjednoczone Emiraty Arabskie). Dodatkowo trwają negocjacje z Rosją i Iranem.

Stosunki dwustronne i współpraca między UE a Hongkongiem w 2018 r.

Zgodnie z ostatnim badaniem przeprowadzonym przez rząd Specjalnego Regionu Administracyjnego (2018 r.) w Hongkongu założyło działalność ponad 2 200 przedsiębiorstw z UE, a około połowa z nich ma tam regionalną siedzibę główną lub biuro regionalne. Przedsiębiorstwa z UE prowadzą działalność w wielu różnych sektorach, szczególnie w sektorze usług finansowych oraz usług dla przedsiębiorstw, w dziedzinie handlu, logistyki, budownictwa i sprzedaży detalicznej. Firmy z UE są kluczowymi podmiotami w wielu sektorach gospodarki Hongkongu, łącznie z bankowością, ubezpieczeniami i bezpieczeństwem.

W 2018 r. Hongkong był dwudziestym największym **partnerem handlowym UE w dziedzinie handlu towarami**, jak również ósmym partnerem handlowym UE w Azji. Eksport towarów z UE do Hongkongu wyniósł 36,6 mld EUR, podczas gdy import z Hongkongu wyniósł 9,9 mld EUR (spadek 10,7 % w ujęciu rok do roku). Oznacza to dla UE wyraźną nadwyżkę w wysokości 25,8 mld EUR. To czwarta co do wielkości nadwyżka w handlu zagranicznym UE. Eksport towarów z UE do Hongkongu obejmuje przede wszystkim maszyny i urządzenia, biżuterię, ubrania, towary luksusowe, jedzenie, wino i samochody.

W 2018 r. UE podtrzymała pozycję drugiego po Chinach kontynentalnych partnera handlowego Hongkongu. W ciągu roku UE była drugim największym miejscem przeznaczenia eksportu i czwartym największym dostawcą importu do Hongkongu.

Hongkong jest ważnym miejscem składowania towarów tranzytowych w handlu między Chinami a UE: w 2017 r. prawie 10 mld EUR importu części kontynentalnej Chin z UE prowadzono przez Hongkong, podczas gdy powrotny eksport towarów pochodzenia kontynentalnego do UE wyniósł 33 mld EUR.

Hongkong jest piątym co do ważności **partnerem handlowym w dziedzinie usług** w Azji, po Chinach, Japonii, Singapurze i Indiach. W 2017 r. (ostatnim roku, za który dostępne są dane) wartość dwustronnego handlu usługami wyniosła 26,6 mld EUR. Import usług z Hongkongu do UE sięgnął 13,2 mld EUR, podczas gdy eksport z UE do Hongkongu wyniósł 13,4 mld EUR, co oznacza, że UE odnotowała w tym zakresie nadwyżkę w wysokości 233 mln EUR.

Dwukierunkowe przepływy inwestycyjne między UE a Hongkongiem znacznie wzrosły:

Według Eurostatu w 2017 r. Hongkong był trzecim najpopularniejszym kierunkiem bezpośrednich inwestycji zagranicznych dla UE (z 17,9 mld EUR). Statystyki Hongkongu pokazują, że z wyłączeniem centrów offshore UE jest drugim co do wielkości zagranicznym inwestorem w Hongkongu (po Chinach kontynentalnych), a jej wkład wynosi 149 mld EUR, co stanowiło 10 % wszystkich bezpośrednich inwestycji zagranicznych do końca 2016 r. (ostatnie dostępne dane). Do głównych przyczyn tego zjawiska zaliczyć można obecność

dostawców usług wysokiej jakości i przewidywalne otoczenie regulacyjne Hongkongu oraz praworządność.

Z kolei Hongkong stał się w 2017 r. największym źródłem bezpośrednich inwestycji zagranicznych do UE⁵ (51,6 mld EUR). Znacząca pozycja Hongkongu w stosunkach inwestycyjnych z UE wynika częściowo z faktu, że znaczna część tego, co jest zapisywane w statystykach jako „bezpośrednie inwestycje zagraniczne Hongkongu”, pochodzi z części kontynentalnej Chin. Rzeczywiście według Rady ds. Rozwoju Handlu Hongkongu ponad 60 % wpływających chińskich inwestycji zagranicznych jest skierowane do Hongkongu lub odbywa się za jego pośrednictwem. Podobnie istotna część unijnych BIZ w Chinach przechodzi przez Hongkong.

W dniu 7 grudnia 2018 r. w Brukseli miało miejsce **12. doroczne spotkanie w ramach zorganizowanego dialogu UE–Hongkong**. UE i Hongkong zgodziły się wzmocnić współpracę w ramach Światowej Organizacji Handlu, zobowiązując się do wspólnej pracy i wspierania stałych wysiłków na rzecz reformy tej organizacji. Odbyły się również konstruktywne dyskusje na temat usunięcia przeszkód w handlu dwustronnym. Obie strony podsumowały postępy w ramach realizowanego obecnie planu działania UE–Hongkong dotyczącego współpracy w zakresie egzekwowania praw własności intelektualnej przez organy celne i wyraziły chęć potencjalnej dalszej współpracy w ramach tej inicjatywy. Przy okazji zorganizowanego dialogu odbyła się wymiana informacji technicznych dotyczących usług finansowych. W tym roku po raz pierwszy miała również miejsce specjalna wymiana informacji dotyczących gospodarki o obiegu zamkniętym. W dalszej perspektywie UE i Hongkong uznały gospodarkę o obiegu zamkniętym (uwzględniając odpady z tworzyw sztucznych) za ważną dla przyszłej współpracy. UE z zadowoleniem przyjmuje nowe inicjatywy rządu Hongkongu w tej dziedzinie i zachęca Hongkong do rozważenia bardziej ambitnego i kompleksowego podejścia do kwestii środowiskowych. Współpraca w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym może mieć pozytywny wpływ na ten obszar.

W 2018 r. UE i Hongkong kontynuowały współpracę w dziedzinie **ceł** w ramach finansowanego ze środków IP Key planu działania mającego na celu poprawę ochrony praw własności intelektualnej. W tym roku po raz pierwszy odbyła się również specjalna wymiana wizyt funkcjonariuszy służby celnych. W sprawozdaniu UE (wydanym w 2018 r.) w sprawie zapobiegania przemytowi praw własności intelektualnej, Hongkong jest nadal przoduje, jeżeli chodzi o pochodzenie towarów naruszających prawa własności intelektualnej w odniesieniu do wartości zajęcia w 2017 r. Obie strony zastanawiają się na sposobami dalszej poprawy współpracy w tym zakresie.

W październiku 2018 r. władze Hongkongu opublikowały nowe wezwanie do finansowania w celu wsparcia uczestników programu „**Horyzont 2020**” ze Specjalnego Regionu Administracyjnego. Naukowcy, przedsiębiorstwa, instytucje badawcze i uniwersytety ze Specjalnego Regionu Administracyjnego mogą wspólnie z partnerami europejskimi uczestniczyć w projektach w ramach programu Horyzont 2020 i jak najlepiej wykorzystać możliwości UE w dziedzinie badań i innowacji. Na rok 2018/2019 zarezerwowano na ten cel łączny budżet w wysokości 9 mln HKD (około 1 mln EUR). Będą brane pod uwagę projekty o wysokiej wartości akademickiej, zarówno z zakresu badań podstawowych, jak i badań stosowanych.

⁵ Z wyłączeniem centrów offshore.

W 2018 r. UE sprawdzała realizację zobowiązań podjętych przez Hongkong w 2017 r., na których podstawie Rada Unii Europejskiej postanowiła nie uznawać Hongkongu za **jurysdykcję niechętną współpracy do celów podatkowych**. W szczególności UE z zadowoleniem przyjęła rozszerzenie przez Chińską Republikę Ludową Konwencji o wzajemnej pomocy administracyjnej w sprawach podatkowych na Specjalny Region Administracyjny Hongkongu i uruchomienie niezbędnych umów w sprawie wymiany informacji przez Specjalny Region Administracyjny Hongkongu. UE poparła dokonaną przez OECD ocenę trzech systemów – wewnętrznych centrów bankowości w przedsiębiorstwach (Corporate Treasury Centres), systemów reasekuracji bankowości offshore (Offshore Reinsurance) oraz systemów ubezpieczeń wewnętrznych bankowości offshore (Offshore Captive Insurance) – po zmianach dokonanych w tych systemach przez Specjalny Region Administracyjny Hongkongu w celu spełnienia wymogów OECD. W lutym 2019 r. Hongkong zmienił dwa pozostałe systemy funduszy offshore i funduszy private equity w celu rozwiania obaw Rady Unii Europejskiej dotyczących wydzielania środków w ich ramach. Na tej podstawie Rada Unii Europejskiej uzgodniła w marcu 2019 r., że Hongkong wypełnił swoje zobowiązania w zakresie dobrego zarządzania w kwestiach podatkowych.

UE i Hongkong kontynuowały współpracę w celu zacieśniania **kontaktów międzyludzkich**, zwłaszcza w kontekście współpracy akademickiej, mobilności studentów oraz sektora kultury i sektora kreatywnego.

Biuro UE w Hongkongu i Makau, misje dyplomatyczne UE oraz instytucje kulturalne współpracowały ze sobą w celu zwiększenia widoczności UE i zaangażowania lokalnych partnerów w wiele działań dotyczących kontaktów międzyludzkich. Były to np.: Festiwal Filmów UE, udział UE w Targach Książki w Hongkongu (po raz drugi), Dzień Języków UE, konkurs krótkometrażowych filmów z udziałem lokalnych szkół, miesięczna kampania na rzecz praw człowieka, mająca na celu obchody siedemdziesiątej rocznicy uchwalenia Powszechnej deklaracji praw człowieka oraz szereg seminariów poświęconych prawom człowieka. UE ma nadzieję wykorzystać obecną dynamikę, aby kontynuować współpracę z rządem Hongkongu, społeczeństwem obywatelskim i przedstawicielami biznesu w celu wspierania dialogu na temat praw i swobód.

Pierwsza oficjalna wizyta szefowej rządu Carrie Lam w Brukseli miała miejsce w czerwcu 2018 r. Szefowa rządu odbyła produktywną dyskusję z przewodniczącym Komisji Europejskiej Jeanem-Claude’em Junckerem, z wysoką przedstawiciel / wiceprzewodniczącą Federicą Mogherini i komisarz Ceciliją Malmström.

W 2018 r. odbyło się kilka **wizyt urzędników wysokiego szczebla** z instytucji UE i posłów do Parlamentu Europejskiego w Hongkongu. Szczególnie warte odnotowania są wizyta przewodniczącego Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych Stevena Maijooora, reprezentującego UE podczas azjatyckiego forum finansowego, oraz wizyta Komisji ds. Turystyki Parlamentu Europejskiego, która odbyła się w październiku. W dniu 11 lipca Parlament Europejski przyjął sprawozdanie o stanie stosunków UE–Chiny, które zawiera część dotyczącą Hongkongu. Parlament Europejski potwierdza swoje pełne poparcie dla zasady „jeden kraj, dwa systemy” i zgadza się z oceną zawartą w sprawozdaniu rocznym UE z 2017 r. o jej stopniowej erozji.